

ezberleyebilecekleri kısa kalıplarla söylenmiştir. Nesir olanlarınsa dili son derece sadedir. Her masal millî ve beşerî bir değeri telkin edecek tarzda yeni baştan işlenmiştir. Bu yazılar *Kızilelma* (1915), *Yeni Hayat* (1918), *Altın Işık* (1923) ta toplanmıştır.

Bu masallar yazıldıkları günlerde büyük yankı uyandırmıştır. Onlar hâlâ günümüzde de sevilerek okunmakta ve zevkle ezberlenmektedir.

Meşrutiyet yıllarında kendisi de eğitim ve öğretimle ilgilenmiş olan Halide Edib Adıvar (1882-1964) (9) bu masallar hakkında şunları yazar: "Ziya Bey'in o zamanlara tesadüf eden çocuk edebiyatı faaliyeti, ilmî âsârından fazla şahsım üzerinde tesir yapmıştır. Türkün ilk sevimli çocuk edebiyatını Ziya Bey yazdı. O zaman çocuk dünyası diye neşrettiği lâyemut büyüknine masallarını en cazip bir ahenk ve sadegî ile şiire tahvil. Türkler arasında onun isminin ebedî olmasına yardım edecek başlıca âmillerinden biridir" (10).

Gökalp babasının kendisine tanıdığı serbestliği, başka çocuklara da tanımaktan yadardır. "Bir çocuk hangi kitapları onlar ve zevk alırsa onu okuyabilir. Anlamadığı, hoşlanmadığı kitapları, zorla okutursanız kitaptan nefret eder" (11). Nitekim Gökalp, önce âşık kitaplarını, sonra tiyatro ve hikâye kitaplarını okumuş, onlardan şiir ve romana, edebî eserlere ve en sonunda tarihî, ilmî ve felsefî kitaplara ulaşmıştır. Fakat Gökalp'in bu sözleri çocuğun kitap seçiminde bütün bütüne başıboş bırakılması mânâsına gelmez. O babasının kendisine daima gerekli telkinlerde bulunduğunu ve yol gösterdiğini belirtir. Kendi hayat tecrübesinde babasının bu yol göstericiliğine işaret eden Gökalp, aynı görevi başka çocukların ana babalarından ve öğretmenlerden ister.

Gökalp'in sürgün yıllarında çocuklarına yazdığı mektuplar onun çocuğun yetişmesinde önemli gördüğü noktaları nasıl telkin ettiğini, kendisi evinden uzakken bile onlara nasıl yol gösterdiğini açıkça anlatır. Bu mektuplar çocuk edebiyatı içinde düşünülmemiştir, ancak, onlardan yapılacak bir seçmenin çocuk edebiyatımıza büyük bir katkı olacağına inanıyorum. (12)

Aynı yıllarda Ali Ekrem Bolayır'ın *Çocuk Şiirleri* 1917, *Şiir Demeti* 1923, Fuat Köprülü'nün *Mektep Şiirleri* 1918, *Nasreddin Hoca* (1918) adlı kitapları çıkar.

Aka Gündüz'ün çocuklar için yazdığı yazılar bilhassa Cumhuriyet'ten sonra yoğunluk kazanır (13). Bunlar güçlerini heyecanlı üsluplarından alan yazılardır. Çanakakale

9. Halide Edib'in eğitim ve çocuk hakkındaki faaliyetleri ve eserleri için bk. İnci Enginün, *Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları 1978, "Halide Edib'in Eserlerinde Çocuklar", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, s. 54-56. Halide Edib'in çocukları çok çeşitli sosyal şartlar altında gösterdiği ve bu çocuklarda tezahür eden millî ruha, yaratıcı güce ve sağlamlığa hayranlık duyduğu anlaşılır. O, Türkiye'nin geleceğinden bundan dolayı emindir. Çocuklara cin ve peri masallarının verdiği korku hakkındaki bir değerlendirmesi için bk. İnci Enginün, "Halide Edib ve Halk Kültürü", *Şükür Elçin Armağanı*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları 1983, s. 174.

10. *Vakit*, 27 Ekim 1924.

11. Ziya Gökalp, *Makaleler VII*, Hazırlayan. Dr. M. Abdülhaluk Çay. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1982, s. 95.

12. İnci Enginün, "Ziya Gökalp ve Çocuk", *Türk Kültürü Araştırmaları*, yıl XXII. 1-2. Ankara 1984, s. 37-48.

13. Aka Gündüz'ün çocuklar için yazdıkları hakkında bk. Rahime Güngör'ün lisans tezi 1977, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi.

ve Millî Mücadele devrinin destanını naklettiği hikâyelerinden başka çocuklar için oyunlar da yazmış olan Aka Gündüz devrin özlediği tipleri bunlarda işler. *Beyaz Kahraman*'da (1932) kimya ve tıp sahasında yetişen bir âlim sesini bütün dünyaya duyurur. Yetiştirdiği üniversite, Türkiye Cumhuriyeti'nin baş şehrinde yeni açılan Ankara Üniversitesi'dir. *Köy Muallimi* (1932) köyü aydınlatacak ülkücü öğretmen; *Yılmazlar'ın İkizler* (1932) ticaret sahasında Türkün sesini duyuracak çocuk yaştaki gençleri. *Gazi Çocukları İçin* (1933) ise ilkokul çocuklarına tutum, yerli malı kullanma alışkanlıklarını aşılama maksadıyla hazırlanmıştır.

Çocuklar için yazı yazarlar arasında, Orhan Veli Kanık'ın (1914-1950) başarılı La Fontaine (1943) çevirilerinden önce Sıracettin Hasırcıoğlu'nun denemeleri gelir. "Harikulade çâlâk bir ifadeyle çocuklara kıssalar, menkıbeler" yazışı (14) dolayısıyla Yahya Kemal'in kendisinden bahsettiği Sıracettin Hasırcıoğlu'nun eserleri ne yazık ki kitaplaşmamıştır.

Türkçülük akımını "Ben bir Türküm dinim cinsim uludur" mısra ile şuurulu olarak başlatmış olan Mehmet Emin Yurdakul'un (1869-1944) da bazı şiirleri çocuk edebiyatı içine alınabilir. Diğer adlar arasında İsmail Hikmet Ertaylan (1899-1967) Fazıl Ahmet Aykaç (1884-1967) Ahmet Cevat Emre, Kâzım Nami Duru (1876-1967) vardır.

Türkçülük akımını "Yeni Lisan" hareketiyle başlatan Ömer Seyfettin çocukların okumaktan zevk aldığı bir yazarımızdır. Özellikle konularını yazarın kendi çocukluğundan ve tarihten alan hikâyeleri daha çok sevilmektedir. Eserleri tekrar tekrar basılan Ömer Seyfettin'in çocuklar için yapılan özel baskıları da bulunmaktadır. Ne yazık ki bu baskılar, çağımızda çocuk kitaplarında görülen özendenden yoksundur (15).

Bu yazarların bir çoğunun adına çocuk ve terbiye dergilerinde rastlanır: *Tedrisat Mecmuası* (1910-1926 İbrahim Alaaddin, Selim Sırrı ilk sayıları *Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası*'dır 1910, 18 sayı); *Çocuk Bahçesi* (1913, 21 sayı, Mehmet Zihni); *Çocuk Duygusu* (1913-1914, 50 sayı Leon Lutfi, Baha Tevfik), *Çocuk Yurdu* (1913, 1 sayı, Giridî Rahmi, Mehmed Nevzad), *Çocuk Dünyası* (1913-1914, 75 sayı, Tevfik Nureddin), *Talebe Defteri* (1913-1919, 52 sayı Muallim Ahmed Halid); *Çocuk Dostu* (1914, 11 sayı Tevfik Nureddin), *Talebe* (1911-1912, 3 sayı Mehmet Sırrı).

Cumhuriyet döneminde dilde sadeleşme ve bir kısmı öğretmen olan yazarların konuşulan Türkçe ile eser vermeleri onları, çocukların da okumasına imkân sağlamıştır. Bunların başında Reşat Nuri Güntekin gelir. Çocuklar için roman ve hikâye yazarların da Cumhuriyet döneminden sonra sayıları artar. Genellikle tarih şuurunu vermek maksadıyla yazılan ve çocuk okuyucuyu hedef alan romancıların başında Abdullah Ziya Kozanoğlu (1906-1966) vardır. Kozanoğlu'nun *Kızıtuğ* (1923), *Atlı Han* (1924), *Türk Korsanları* (1926), *Seyit Ali Reis* (1927), *Gültekin* (1928) başta olmak üzere pek çok kitabı vardır ve romanları günümüzde de zevkle okunan ve aranan eserlerdendir. Mahmut Yesari (1895-1945) Nimet Rakım Çalapala, Huriye Öviz, İskender Fahrettin Sertelli, Nihal Adsız, Cemal Erten, Cahit Uçuk diğer çocuk romanı yazarlar arasındadır.

Tarihî romanlar ve hikâyeler yazılırken bazan biyografiler de kaleme alınmıştır. Rakım Çalapala'nın *Mustafa Atatürk'ün Romanı* (1944) Falih Rıfkı (1894-1971) nın *Babamız*

14. Yahya Kemal, *Edebiyata Dair*, 1971, s. 125.

15. İ. Enginün, "Ömer Seyfettin ve Çocuklar", *Millî Kültür*, nr. 45, Haziran 1984, s. 42-46.